

Utgrävningarna vid Rådhuset lockade både barn och vuxna. /Sid 28-29

Bååthsgården i Vemmerlöv. Museet planerar utställning om gäramålare och efterlyser målningar. /Sid 24-27

Göran Brynell tar sin dator till hjälp för att minska övergödningen. /Sid 36-39

Tvårt Trelleborg

Nr 5 2003
Femte årgången

TIDSKRIFT FÖR ALLA SOM BOR I KOMMUNEN

Barnkalas
i badhuset /Sid 16-17

Från Fredshög till Skateholm med Berndt Fribing /Sid 18-22

Ett nytt år

Vid den här tiden av året faller det sig naturligt att se tillbaka på året som gått och försöka se framåt mot vad som väntar under 2004.

Naturligtvis blir bilden av ett helt års kommunala verksamheter både negativ och positiv, även om det för Trelleborgs del kan skönjas ovanligt många positiva tecken för framtiden.

Ekonomisk utblick

När det gäller den kommunala ekonomin under år 2003 så har denna i Trelleborg liksom övriga Sverige präglats av den utdragna konjunktursvackan i världen. Regeringen har - även om den svenska ekonomin vid en jämförelse med andra länder klarat sig förhållandevis bra - sett en avmattning i BNP-tillväxten och det har under året skett en all-

män nedskrivning av prognoserna. Detta har för Trelleborgs del lett till en skatteprognos som förutskickar ett tapp på intäktsidan om ca 25-30 miljoner kronor jämfört med tidigare år, och några extra tillskott till kommunerna från statens sida är inte utlovade.

Den kärva ekonomiska situationen har präglat budgetarbetet i landets samtliga kommuner, så även i Trelleborg, där det dock med utgångspunkt från en nödvändig uppbromsning av kostnadsutvecklingen beslutats om en budget för år 2004, som - även om flera planerade satsningar inte går att genomföra just nu - kommer ge trelleborgarna bra verksamheter och service det kommande året. För åren framöver hoppas vi att den ekonomiska utvecklingen ånyo skall ta fart, så att de kommunala satsningarna kan bli än offensivare. Vissa tecken finns på att vi globalt befinner oss i inledningen på en sådan återhämtningsfas.

Befolkningsökning

Från att Trelleborgs kommun de senaste åren ökat med ca 200 personer per år är ökningen för det första halvåret 2003 redan 237 personer. Ökningen är den näst största i sydvästra Skåne och kommunen ligger på 22 plats bland landets snabbast växande kommuner.

Bakom ökningen ligger en medveten satsning på attraktiva bostadsområden med en bra prisbild - Västervång, Dalköpinge, Skegrie mfl - men även på att kommunen med sina stränder, naturvärden, en allt attraktivare stadsmiljö, den mindre ortens fördelar i förhållande till storstaden, blivit en allvarlig utmanare när det gäller att dra till sig boende från hela Öresundsregionen.

I det här sammanhanget kommer den kustnära utbyggnaden av Stavstens Udde att spela en viktig roll.

Andra positiva faktorer

Ett bra mått på den allmänna utvecklingen i

kommunerna brukar vara skattekraften, och Trelleborg har för beskattningsåret 2002 haft en bättre utveckling (+ 5,3 procent) än riksgenomsnittet (+ 4,7).

Den öppna arbetslösheten har tyvärr under de senaste månaderna ökat något - särskilt bland de unga 20–24 år, vilket kommunen framöver särskilt kommer att beakta - men Trelleborg ligger fortfarande under snittet för Skåne (5,0 % mot 5,4%). Socialbidragskostnaderna fortsätter att minska.

Den positiva trafikutvecklingen över Trelleborgs hamn håller i sig och trafiken har under första halvåret 2003 ökat med 3,9 %. Glädjande nog ökar nu även järnvägsgodset. På näringslivsområdet har de senaste månaderna flera nya företag visat intresse för etableringar på västra industriområdet.

År 2003 blev även året då Trelleborgs FF tog sig tillbaka till allsvenskan, något som ur marknadsföringssynpunkt för hela kommunen inte nog kan framhållas, och något som många betydligt större städer i Sverige inte kan uppvisa. Även rugbylaget Pingvin och Trelleborgs Simsällskap visar resultat och framgångar, som är helt unika och som låter tala om sig i hela Sverige.

Infrastruktursatsningar

När det gäller Trelleborgs viktiga infrastrukturprojekt, E6 och pågatåg samt ombyggnad av Trelleborgs bangård, så kommer Vägverkets och Banverkets långtidsplaneringar för åren 2004–2015 att fastställas under slutet av året. Troligen kommer E6:an att planeras för att vara färdigställd år 2007, medan pågatågsutbyggnaden och bangårdsombyggnaden på grund av penningbrist skjuts framåt i tiden till 2010–2014.

Trelleborgs kommun har kontinuerligt uppvaktat de båda verken och samtliga berörda departement om vikten av att investeringarna förverkligas, och särskilt protesterat mot varje form av fördröjning.

Miljöprovningen av motorvägsutbyggnaden - som ligger hos regeringen - kommer sannolikt att avslutas under början av

år 2004, och sedan är det förhoppningen att ett finansieringsbeslut skall komma snabbt.

Vägutbyggnaden och de båda järnvägssatsningarna är av utomordentligt stor betydelse för kommunens framtid. Investeringarna medverkar till att Trelleborg kan behålla och stärka sin nationella och internationella särställning som förmedlare av transporter på väg, järnväg och till sjöss, men även till att kommunen ytterligare kan förstärka den pågående utvecklingen att vara en attraktiv kommun som folk söker sig till.

Vårt Trelleborg

En annan förändring som inträffar under 2004 är att det redaktionella arbetet med Vårt Trelleborg kommer att utföras i kommunens egen regi. Tidningen ändrar därmed utseende och innehåll, men målsättningen och förhoppningen är att vi skall kunna producera en tidning som kvalitetsmässigt är lika bra som tidigare.

Jag vill i detta sammanhang personligen framföra ett tack till redaktörerna BO och LENA NÄSLUND för ett gott samarbete och ett mycket bra utfört arbete.

En riktigt god helg önskas av

RUTGER PERSSON

kommundirektör

TELEFON 0410-531 11

Medborgarkontoret

Ann-Marie Hansson

Telefon 531 95 Fax 40425

ann-marie.hansson@trelleborg.se

Om kameror för övervakning, sjuklön utomlands, bostadsanpassning och skuldsanering

Jag har köpt en villa som är omgärdad av en hög mur och funderar på att sätta upp övervakningskameror för att bevaka dem som går förbi på gatan. Är det bara att sätta upp kamerorna eller behöver man tillstånd?

SVAR:

Ja, det krävs tillstånd att sätta upp övervakningskamera som kan användas för personövervakning och kan riktas mot en plats till vilken allmänheten har tillträde. Ansökan görs till länsstyrelsen.

Du kan endast räkna med att få tillstånd om Du kan visa att Du har ett befogat intresse av att få använda övervakningskameran och att detta intresse inte kan tillgodoses på annat sätt. Regeln är till för att skydda den enskildes personliga integritet.

Om Du sätter upp kameran utan tillstånd, kan Du dömas till böter eller fängelse. Detta även om man

Ann-Marie Hansson är chef för kommunens Medborgarkontor.

bryter mot tillståndskravet av oaktksamhet.

FRÅGA:

Min svärmor är rullstolsburen och bor i eget hus på landet. Kan hon få sitt hus bostadsanpassat?

SVAR:

Kommunen kan lämna Bostadsanpassningsbidrag till enskild person som äger bostad för permanent bruk eller som innehar en sådan bostad med hyres- eller bostadsrätt. Om bostaden hyrs i andra hand, lämnas bidrag endast om anpass-

ningsåtgärden är skäligen hänsyn till hur långvarig upplåtelsen är.

Om någon åtar sig att regelbundet under vissa perioder svara för omvårdnaden av funktionshindrad person i sin bostad och om åtagandet avser en längre tid lämnas även bidrag för anpassning av den bostaden. Bidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden skall vara ändamålsenlig för funktionshindrade.

FRÅGA:

Får jag behålla sjuklön och sjukpenning om jag reser utomlands när jag är sjuk?

SVAR:

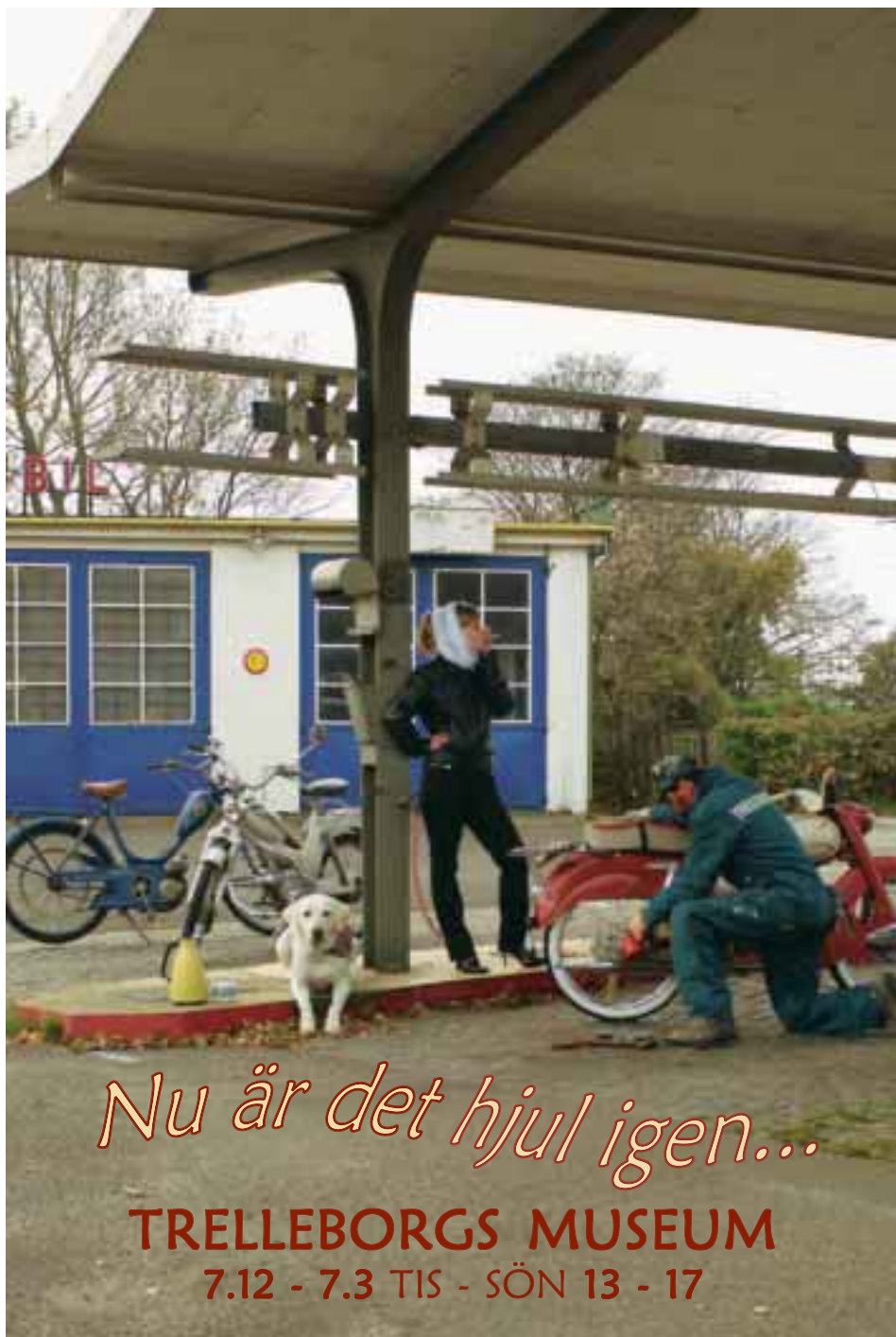
Ja, om Du kontaktar arbetsgivaren och försäkringskassan innan resan och får ett OK. En grundförutsättning är att resan inte hindrar ditt tillfrisknande.

FRÅGA:

Min bror driver en enskild firma och har stora skulder som han har svårt att betala. Kan han ansöka om skuldsanering?

SVAR:

Nej. Skuldsaneringslagen omfattar endast personer som inte driver någon näringsverksamhet.

Nu är det hjul igen...

TRELLEBORGS MUSEUM

7.12 - 7.3 TIS - SÖN 13 - 17

Ny skolchef utsedd

BARBRO MELANDER från Malmö har utsetts till ny skolchef för förskola och grundskola i Trelleborgs kommun.

Hon arbetar i dag som chef i Svalöv för förskola, skola och fritid, en befattning hon haft i nio år.

Barbro Melander är utbildad socionom och har tidigare arbetat som socialbyråchef inom socialtjänsten i Malmö.

Barbro Melander tillträder sin befattning första februari.

Källa: www.trelleborg.se

Ny maxtaxa efter nyår

Från och med 1 januari blir det ny maxtaxa för förskolan och skolbarnomsorgen inom Trelleborgs kommun:

Förskoleverksamhet

Barn 1: 3% av inkomsten, dock högst 1260 kr/mån.

Barn 2: 2% av inkomsten, dock högst 840 kr/mån.

Barn 3: 1% av inkomsten, dock högst 420 kr/mån.

Barn 4: Ingen avgift.

Skolbarnomsorg

Barn 1: 2% av inkomsten, dock högst 840 kr/mån.

Barn 2: 1% av inkomsten, dock högst 420 kr/mån.

Barn 3: 1% av inkomsten, dock högst 420 kr/mån

Barn 4: Ingen avgift.

Gabriella Rönnow-Nielsen, Victoria Drott, Monica Strömblad och Malin Wahldén. Stolta och glada, och ett levande bevis på att hårt arbete lönar sig!

Grattis! Ny topplacering för Turistbyrån

Turistbyrån i Trelleborg är bäst i Skåne för andra året i rad. I år erövrades dessutom bronsplatsen gällande hela Sverige.

Det är Föreningen Turism (FörTur) i Sverige som varje år rangordnar landets turistbyråer. Prisutdelningen ägde rum på Turistmässan i Göteborg.

- Jag är jättestolt över min personal, säger turistchefen MONIKA STRÖMBLAD.

FörTur låter varje år Högskolan i Kalmar undersöka turistbyråernas service-nivåer utifrån olika konsumentgruppers perspektiv, t ex barnfamiljer, killgäng och unga förälskade par.

Snabbhet, kvalitet på svaren och tillmötesgåendet är de viktigaste beståndsdelarna i granskningen.

Därefter har undersök-

ningsgrupper besökt alla de topprankade byråerna för inbördes poängsättning.

FörTur har hittills auktoriserat 322 turistbyråer i Sverige.

Fel om Spi

Iartikeln om radarparet EGIL AHL (s) och LARS CHRISTENSSON (m) i VT nr 4 hade ett sakfel smugit sig in, vilket den lokale grundaren av Spi, HERIBERT KALTENBRUN NER, påpekat.

Spi kom med sina fyra mandat in i fullmäktige redan 1998 och behöll dessa vid valet fyra år senare.

Elen blir dyrare

Nätavgiften i Trelleborg höjs nästa år i två omgångar. Höjningen blir ungefär 425 kronor om året för en villa med eluppvärmning.

För en villa utan elvärme blir den sammanlagda höjningen ca 180 kr och för en

lägenhet knappt 85 kr.

Som skäl till prisökningar anges dels att Svenska Kraftnät AB höjer sina avgifter; dels att ställverket vid Skyttsgatan ska flyttas och byggas om. En investering på 35 miljoner. Från 1 januari höjs därför energipriset med ett halvt öre per kilowattimme. Källa: TA

Felparkering blir dyrare

Från årsskiftet blir det dyrare att parkera fel. Lägsta avgiften höjs från 250 kr till 300 kr. Den högsta avgiften, 500 kr, ska gälla vid betydligt fler tillfällen än tidigare, inte bara vid felparkering på handkappruta. Källa: TA

Nya fotbollsgymnasiet även för tjejer

Augusti nästa år börjar de första fotbollsgymnasisterna på Söderslättsgymnasiet. 20 elever får vid sidan av övriga ämnen även spela fotboll på lektionstid. "Det ska skapas ett lokalt fotbollsgymnasium för att spelsgugna, skickliga pojkar och flickor ska kunna kombinera kvalificerat spel med utbildning", skriver skolkontorets utredningsgrupp i beslutsunderlaget.

Man hoppas på en jämn könsfördelning. Intagning sker preliminärt i mitten av april. Källa: TA

Bredband till alla

Det är nu full fart på bredbandsutbyggnaden i Skåne. För Trelleborgs del ska arbetet vara färdigt 1 juli 2004. För övriga tätorter i kommunen med fler än 200 invånare ska det vara bredbandsklart 30 december 2005. Region Skåne har till uppgift att förmedla de statliga stödpengar som finns för utbyggnaden.

Bara vanligt vatten

Trelleborgs Museums temaprojekt under året med många evenemang, har också haft en pedagogisk sida.

Under perioden har museets pedagoger undervisat 1 824 barn och ungdomar om vatten.

De har fått lära känna sägner och skräror, men också fått kunskap om vattnets beståndsdelar, hur djur och växter lever i vatten, hur miljöhoten ser ut och - inte att förglömma - hur man kan använda sin kreativitet ihop med vatten.

Vackra rondeller skonas

Trelleborgs vackra rondeller, senast prisade i SvT:s designprogram Bästa formen, ska inte drabbas av nästa års besparingar, lovar tekniska nämndens ordförande ALF HANSSON och LENNART

LINDSJÖ, chef för Kommunal Teknik.

Nämnden har ett sparbudget på 2,6 miljoner, men rondellerna ska undantas. Pengarna ska i stället sparas genom färre blomsterarrangemang och senare säsong för planteringar. Källa: TA

Trelleborg blev inte bästa barnkommun

Malmö blev Skånes bästa barnkommun. Trelleborg kom ändå fram till finalen och var en av tre kommuner som tävlade om slutsegern. Utmärkelsen delas ut av FN-förbundet och Unga Örnar.

Det är en referensgrupp av barn och unga som avgör hur bra kommunerna är på att sätta barnen i centrum i det politiska arbetet och hur de lever upp till FN:s barnkonvention. Källa: TA

En 12:a Skåne

ULF PERSSON, ordförande i Trelleborgs Teaterförening, har kommit ut med boken - En 12:a Skåne. Här intervjuas tolv kulturarbetare som har Skåne som hemmabas, bl a MIKAEL WIEHE, JACQUES WERUP och JAN TROELL.

Fråga Frida

Frida Winitsky har kontor i Rådhuset frida.winitsky@trelleborg.se Tel 532 23 Fax 441 90

Frågor inför julen

Då denna tidning kommer ut börjar det lacka mot jul. Vart år kommer frågorna. Vad ska man köpa och vad gäller i affären. Tips om köp för julklappar är väl inte riktigt vad dagens konsumentrådgivare sysslar med.

För ett antal år sedan kom det alltid vissa julklappstips och då testade även Konsumentverket en del av dessa produkter.

Jag kommer ihåg bakmaskinen som jag själv "testade" med ett varierande resultat. Familjen hade nybakat bröd var morgon, om jag inte laddat den fel och det istället luktade bränt på morgontimmarna!

Brandvarnare. Då kommer vi in på en fin julklapp - brandvarnare. Tyvärr saknas det fortfarande brandvarnare i många svenska hem. En billig livsförsäkring.

Det finns en hel del brandvarnare på marknaden, kontrollera att den ni tänkt köpa är godkänd.

Lämna aldrig ett brinnande ljus i ett rum som du inte vistas i. Se till att det inte finns torr mossor eller

Frida Winitsky
konsumentsekreterare
Trelleborgs kommun
Algatan 13
231 83 Trelleborg

kottar i närheten av ljuset. En liten vindpust och det börjar brinna. Det är ett ögonblicks verk och hela julen kan bli fördärvad.

Se även till att ni har en fullgod försäkring.

Gå gärna in på www.konsumenternasforsakringsbyra.se för att läsa mer om försäkringar.

Öppet köp

Hur är det då med öppet köp, bytesrätt, ångervecka och konsumentköplagen? Det är aldrig för ofta man klargör olikheterna med dessa.

Öppet köp samt bytesrätt finns det ingen lag om. Det

handlar istället om ett avtal mellan näringsidkaren och konsumenten. Detta ska avtalas innan köpetillfället.

Varan ska återlämnas i samma skick som den var vid köpet. Detta gäller även att originalförpackningen ska finnas med i grundskick.

Vid öppet köp får man pengarna tillbaka, vid bytesrätt byte till annan vara eller tillgodokvitto. Står det inget datum på tillgodokvitto är detta giltigt i 10 år. Tänk på att kontrollera vilken dag varan ska vara tillbakalämnad ifall man fått öppet köp eller bytesrätt. Ta inte för givet att affären kanske inte har öppet annandag jul.

Ångervecka gäller endast vid hemförsäljning eller köp på nätet. Ångerveckan är 14 dagar.

Är det fel på en vara gäller Konsumentköplagen och man har rätt att reklamera ett fel upp till två år från köpetillfället. Reklamationen ska dock göras inom två månader från det att man upptäckt felet.

Upptäckts ett fel inom sex månader från köpetillfället är det företaget som måste kunna bevisa att felet inte är ett ursprungsfel.

AXEL
EBBES
KONST
HALL

LUSSEFIRANDE
LÖRDAG 13.12 KL 15

Utdelning av
Kulturnämndens pris och
stipendium

Trelleborgs Luciatåg
Musik och dansskolans elever
HJÄRTANS VÄLKOMNA!

CARL BERTIL WIDELL

SOCKERBAGARENS DRÖM

ÖPPET TIS - SÖN 13 - 16 TILL 31 DEC

Trelleborgs affärer

1 625 202 000 kronor (1,6 miljarder). Så mycket kostar det att driva Trelleborgs kommun under nästa år. För dessa pengar får drygt 39 000 kommuninnevånare barnomsorg, skolundervisning, plogade gator, sjukvård, brandförsvaret, fotbollsplaner och mycket, mycket mer.

Trelleborgs hamn går med vinst och bidrar till att kommunen år 2004 har en budget i balans.

Dristar man sig att slå ut kostnaderna per trelleborgare uppgår dessa till 41 588 kronor.

Kommunfullmäktige beslöt vid sitt sammanträde den 17 november att godkänna förslaget till budget för nästa år. Det är en diger lunta med siffror som skall ligga till grund för den kommunala verksamheten. Elva nämnder och en styrelse sysselsätter tillsammans 3 410 personer på cirka tretusen heltidstjänster.

Två tredjedelar personal

Det är också just personalkostnaderna som är kommunens enskilt största utgift. Inklusivt de sociala avgifterna svarar per-

sonalen för två tredjedelar, 67 procent, av verksamhetens totala kostnad.

Uttryckt i kronor uppgår personalkostnaderna till drygt en miljard, 1 086 miljoner kr. Det är en ökning med drygt fem procent jämfört med i år. Det betyder också att för första gången kostar personalutgifterna mer än de samlade skatteintäkterna!

Skatterna - drygt en miljard

Skatteintäkterna nästa år beräknas bli drygt en miljard - 1 072 miljoner. Till detta kommer 232 miljoner i generella statsbidrag och utjämningsbidrag.

Skatteintäkterna ökar inte längre i samma takt som tidigare, som en följd av den svaga konjunkturen.

Skolan får extra tilldelning

Av alla de olika verksamheter som kommunen ägnar sig åt svarar skolans värld för runt hälften, såväl när det gäller personal som kostnader.

623 miljoner kronor kommer förskola, grundskola, gymnasie- och vuxenutbildning att få kosta nästa år.

Då har skolan fått en extra tilldelning på nära trettio miljoner utöver årets kostnadsram. Merparten av pengarna går till förskola och grundskola som tillsammans beräknas kosta 479,8 miljoner nästa år.

Satsning på skolor

Trots att det råder kärva tider i den kommunala ekonomin, så finns det utrymme för investeringar.

- ett miljardföretag

Drygt 150 miljoner avsätts för satsningar på bland annat en ny skola i Skegrie, planering för en ny skola i Gislöv samt fortsatt utbyggnad av gymnasiet på Nygatan.

400 miljoner till äldreomsorgen

Vård och omsorg inom socialtjänstens ramar får 491 miljoner 2004.

Den största delen, nära 400 miljoner, går till äldreomsorg, LSS (lag om särskilt stöd) och psykiatri. Individ- och familjeomsorg kommer nästa år att kosta drygt 93,5 miljoner kronor.

Ombyggnaden av Alstadhemmet blir klart under nästa år

Hamnen fortsätter att gå bra

Hamnens utveckling fortsätter, trettio miljoner sätts av för investeringar här nästa år.

Många kommuner har i dag svårt att nå det av statsmakterna lagstadgade balanskravet i sin ekonomi.

Att Trelleborgs kommun klarar av kravet att ha en budget i balans nästa år är dock bara möjligt tack vare intäkterna från hamn, elnät, vatten och avlopp samt renhållning. Resultatet är budgeterat till 5,7 miljoner kronor.

Ingen skatthöjning

Den första januari i år höjdes skatten i Trelleborg med 75 öre till 20,36 kronor. Någon höjning för nästa år är inte aktuell, istället anbefalles största restriktion med alla utgifter, eftersom det inte längre finns några marginaler.

Miljömål: Att återvinna med minsta möjliga resursförbrukning och utan att naturen skadas.

Några större avgiftshöjningar blir det inte heller nästa år. På Badhuset höjs priset för vuxenband med sju procent, på Musik- och dansskolan blir terminsavgiften en hundralapp högre, medan grundbeloppet i bygglovstaxan ökar från 28 till 30 kronor. Maxtaxan inom skolbarnomsorgen och förskoleverksamheten ökar med mellan 40 och 120 kronor beroende på antalet barn.

Läs mera på nätet

Nyfiken på budgeten och Trelleborgs finanser? Läs mer på kommunens hemsida www.trelleborg.se under fliken Lär känna Trelleborg, ekonomi.

Text:
INGRID WALL,
informationschef

Kultursmål:
Att erbjuda
medborgare och
besökare ett rikt och
varierat utbud av
kulturupplevelser.

Agenda 21

Agenda 21

Rådhuset, 231 83 Trelleborg, Telefon: 53 295

Bra år för miljön och vårt utåtriktade arbete

Från Agenda 21-kontoret kan vi nu se tillbaka på ett år fyllt med händelser och en mycket aktiv höst.

Hösten och vintern är tid för summering och laddning inför nästa års aktiviteter. Arbetet med LIP har tagit flera steg framåt.

Under slutet av augusti gick de sista båtferderna ut till havs med Kunskapsutvecklingsprojektet (KUV), lärare fick vid ett par tillfällen möjlighet till fortbildnings-dagar vid Åmossarna och helt nya stigar vid Albäck kunde siktas från vägen vid västra infarten.

Skördefesten i september blev en jättesuccé med fantastiska pumpor, försäljning av grönsaker och frukt, hälsopromenad med

Maria Olsson Agenda 21.

boule och ett strålande väder.

Två dagar senare var det dags igen. Då gällde det årets internationella kampanj ”I stan utan min bil”. Folk kom cyklande, ställde sig i en ringlande kö och åt sedan choklad från sina ”gott-i-lott-påsar”.

Under vecka 40 slog vi alla tidigare rekord när det gäller ”Miljövänliga veckan”. Det här året lottade vi ut nio varukassar fyllda med miljömärkta varor sponsrade av Maxi Stormarknad, COOP Konsum och ICA Supermarket.

Studiefrämjandet sponsrade frimärken till påverkanskort. Hela 297 stycken trelleborgare var med i tipstävlingen!

Miljörapporten 2002 har färdigställts trots att budgeten för den tvingats ner till en symbolisk summa. För att göra det bästa av situationen har Agenda 21 denna gång gjort den helt själv utan hjälp av grafiker eller stora tryckerier. Den har minskat i omfång och vi har använt redan befintliga bilder som till största del inte visats förut. Dessutom har vi fotograferat lite själva.

Du som är intresserad kan hämta den via kommunens hemsida eller ringa oss på Agenda 21-kontoret så ordnar vi ett exemplar till dig.

Morgonfikan med företagen, gruppen kring gröna punkter, skolornas arbete med Grön Flagga och samarbetsformerna kring hälsofrågor har tagit många kliv framåt under hösten och i skrivande stund har vi ännu inte sett resultaten av samarbetsprojektet ”Tobaksfria veckan”.

GÖSTA NYDAHL
MÅLNINGAR

TRELLEBORGS MUSEUM tis-sön 13-17 tel 0410-530 45

BAD Huset

Ö.VALLGATAN 6

0410 - 538 70, 538 71

BADET ÄR ÖPPET

Tisdag, 12–20
Onsdag 10–20.
Torsdag, 12–20.
Fredag 12–20.
Lördag 9–15.
Söndag 9–15.
Måndag stängt.

SPECIELLA AKTIVITETER

Onsdag
17–20.
vuxenbad.
20–20.45.
damsim.
Fredag 17–20.
familjekväll.

VATTENGYMPA

Drop in:
Onsdag
17–18,
19–20.

LÄTTGYMPA

Drop in:
Onsdag 14–15.

PROVA NYA TURKEN

Tisd 12–20, dam
Onsd 12–20, herr
Torsd 12–20, dam
Fred 12–20, herr

PRISER, INKLUSIVE ENTRÉ:

Ett bad 80 kr,
10 bad 640 kr,
25 bad 1500 kr.

VARMVATTEN- BASSÄNGEN (35°)

Onsdag: 11–12.
(öppet för alla)
18–20. (vuxna).
Fredag 13–14.
(barnsim 0–2 år).
Fredag 17–20.
Söndag 11–15.

SOLARIUM

”SUNVISION”
Måndag 8–17.30.
Tisdag-fredag
8–19.30.
Lördag-söndag
9–14.30.
(Boka tid:
0410-538 70).

BARNKALAS

Ring & boka.
Telefon: 538 73.

BILJETTPRISER BADHUSET

Barn, 3–6 år, 10:-
Barn, 7–17 år, 20:-
Vuxen, 40:-
Pensionär, 30:-

Det särskilda
pensionärspriset
gäller tisdag,
torsdag och fredag
12–15.
Onsdag 10–15.
Lördag och söndag
9–12.

Familjebad, 80:-
(2 vuxna+
2 barn/ungdomar)
Morgonbad 30:-.
(med frukost 50:-)

RABATTKORT/10

Barn, 80:-
Ungdom, 160:-
Vuxen, 320:-
Familj, 600:-
Pensionär, 280:-

RABATTKORT/25

Barn, 185:-
Ungdom, 375:-
Vuxen, 750:-

RABATTKORT/50

Barn, 350:-
Ungdom, 700:-
Vuxen, 1.400:-

RABATTKORT/100

Barn, 650:-
Ungdom, 1.300:-
Vuxen, 2.600:-

MORGONBAD

Tisdagar, onsdagar
och torsdagar
har ni möjlighet
att simma på
morgonen kl
6.30–8.00.
Pris: 30 kronor
Frukost kan också
beställas.
Bad med frukost:
50:-

VARMVATTEN- BASSÄNGEN

10:- (plus entré
till badhuset).
10-kort, 80:-
(plus entré).
Vattengympa
”Drop in”:
10:- (plus entré
till badhuset).
10-kort, 80:-
(plus entré till
badhuset).

TURKEN

Gruppbokning
(utanför de vanliga
tiderna)
Söndag-måndag
16–22.
Tisdag-fredag
20.30–22.30
Lördag 9–23.00.
Boka på telefon:
538 73

Rygg- och nackmassage

Tisd-fred. 16.30,
17.30, 18.30 och
19.30. Boka på
telefon: 538 70.

SOLARIERNA

”Sunvision”:
20 minuter, 30:-
10-kort, 250:-
”Provision”:
6 minuter, 20:-
Ring & boka:
538 70.

God Jul önskar Agenda 21 med kravmärkt och lättbakad choklad- kaka

Alla ingredienserna till den här kakan är kravmärkta. Kakaon är dessutom rättvisemärkt.

Detta behöver du:

75 g margarin
3 dl socker
2 ägg
1,5 dl vetemjöl
1 msk vaniljsocker
1 tsk salt
4 msk kakao

Gör så här:

Sätt ugnen på 175 grader. Smält margarinet. Blanda ner 3 dl socker i margarinet. När margarin och socker-smeten svalnat tillsätter du två ägg och rör ihop. Ställ sedan denna smet åt sidan en liten stund.

Rör ihop följande i en torr bunke. Eventuellt kan mjöl och kakao behöva siktas:

1,5 dl vetemjöl
1 msk vaniljsocker
1 tsk salt
4 msk kakao

Blanda allt ordentligt.

Häll smeten i en kakform,

gärna med avtagbar kant. Har du ingen sådan form behövs ett tillklippt smörpapper i botten. Glöm inte smöra pappret och tillsätta lite kravmärkt ströbröd.

Baka kakan i ugnen i cirka 15–20 minuter i 175 grader.

Kakan skall vara kladdig i mitten när den är färdig. Ät den gärna med kravmärkt vaniljglass och en kopp kravmärkt och rättvisemärkt te eller kaffe. **GOD JUL!**

MARIA OLSSON
ANITHA LJUNG

Bästa kalaset

Hamburgare med massor av ketchup, frittat och läsk. Det är vad som behövs på ett bra kalas. Hampus och André mumsar i sig.

I matkartongerna finns det alltid en leksak. Den här gången var det såpbubblor som Julia och Lina blåser ut över bordet och kamraterna.

När HAMPUS NIELSEN fyllde elva år tog han med sig kompisarna till badhuset i Trelleborg. Efter två timmars intensivt badande serverades hela gänget hamburgare, frittat och läsk i badhusets café.

- Det här är mycket bättre än att vara hemma hos nån, sa Hampus kusin ANDRÉ när han sida vid sida med födelsedagsbarnet inspekterade sin kartong med mat och då upptäckte att den dessutom innehöll en förpackning med såpbubblor.

Hampus föräldrar, SUSANNE KARLSSON och PER NIELSEN, var med i badhuset. Det här var andra gången som de ordnade "badkalas" för sin son. De har ytterligare tre barn hemma och tycker att den här lösningen är både smidig och billig. För 50 kronor per barn slipper de själva allt besvär.

- Man behöver varken städa eller diska. Det är bara att tacka för sig och gå, konstaterade pappa Per belåtet.

Badhuset har två badvärdar - EVA JOHANSSON och KERSTIN HANSSON - som har ansvaret för köket och caféet. Därmed har de också hand om barnkalasen som alltid äger rum på lördag-söndag. Eva Johansson:

- Vi kan ha upp till två kalas samtidigt, det är inte ovanligt. Om barnen är över sju år får de ha med en vuxen gratis på var femte barn, men om barnen är yngre får de ha med en vuxen per tre barn.

- på badhuset

Full fart i bassängen. De två flickorna heter Lina och Josefine. De går på Lillvångsskolan i samma klass som Thobias och Hampus. André (t.h.) är kusin till Hampus.

- De vuxna fungerar som badvakter, men ser också till att själva måltiden fungerar. Ofta har de själva med sig både glass, godis och tårter. Det är ju jättetrevligt och förstås väldigt populärt hos barnen.

- Kalaset ordnas antingen i caféet efter badet eller i serveringen i familjebadet. I caféet är barnen duschade och omklädda, men i familjebadet sitter de och äter i sina badkläder.

Priset för kalaset är 30 kronor per barn plus det vanliga inträdet till badet, dvs tio kronor för barn i åldern 0–6 år och 20 kronor för barn/ungdomar som är 7–17.

Förra året hade badhuset barnkalas för över 1 000 barn. För 2003 är statistiken

ännu inte klar, men badvärden Eva Johansson tror att antalet har ökat rejält:

- Det är väldigt populärt, och är dessutom ett roligt inslag i vårt arbete.

Badhuset har förstås också fester för vuxna. Minst en gång i veckan är det någon som fyller jämnt som väljer att ha ”badkalas”. Och det är inte enbart trelleborgare som har upptäckt möjligheten. Något som glädjer JON NORÉN, badhuschefen:

- Vårt badhus blir mer och mer attraktivt och kan nu konkurrera med Aq-va-kul. Det känns bra och är ett resultat av nya idéer för badhuset, men också av bättre marknadsföring.

Stavstensmonumentet.

Sydkusten - från Fre

Sydkustens stränder är vandringvänliga och består mest av sand men är steniga på några ställen. Två markanta uddar sticker ut i Östersjön, *Stavstensudde* och *Smygebuk*. På båda platserna ligger kalkberggrunden högre än omgivningarna och vågorna har inte kunnat nöta ner kalken och flintan.

I bukten ligger berget djupare. *Fågelvik* är en sådan bukt. En tredje udde är människans verk och bildar hamnområdet. Hela kusten från Albäck till Östra stranden är för övrigt utfyllnader.

Stranden - förr och nu.

För flera tusen år sedan var vi under långa tider landfasta med Danmark. Rester av torvmossar, trädstubbar och gamla stenåldersboplatser finns på Östersjöns botten. För ca 6000 år sedan gick stranden några

meter högre upp och då bildades en strandvall av grus och sten parallellt med stranden.

Kustvägen är byggd på den vallen. Allgatan följer bågformigt den gamla strandlinjen. Ses bäst från konstverket Böst om man tittar österut.

Stranden är alltid utsatt för förändringar, men vi märker det knappt. Lokalt kan erosionen föra bort sand längs de mjuka stränderna. Det hör naturen till - havet tar och ger. Men för den som drabbas är det ingen tröst när havet slukar både tomt och egendom.

Trelleborgs kommun har mycket lite allmångsrättslig mark. Därför är stränderna viktiga för rekreation och friluftsliv.

Långt innan dessa begrepp kom till var flinta, bärnsten och tång viktiga resurser. Flinta användes till redskap och elddon, väglagning och byggnadsmaterial, bärn-

Strandkål och vejde på stranden i Smyge

Fredshög till Skateholm

sten till smycken och betalningsmedel. Tången brukades till bränsle, gödsel och för att täcka stengårdsgårdarna.

Drivved samlades in till bränsle och byggnadsmaterial. Inte sällan fann man vrakgods, som "Herren då och då välsignade stranden med". Det kan man läsa i "Boken om Maglarp".

Strandängar - fönster mot havet

Förr var kusten helt öppen och obebodd närmast havet. Endast betesdjuren syntes till. *Dalköpinge ängar*, *Beddinge strandhed* och *Fårabackarna* är exempel på rester av öppna områden.

Dalköpinge ängar är ett av Skånes förnämsta våtmarksområden med ett rikt fågelliv och kalkrika kärr, översållade med orkidéer.

Beddinge strandhed var förr del av en golfbana, men är idag ett fint strövområde

de med skyddad natur. Här ser man blåvingar och gräsfjärilar bland fridlysta fåltsippor och hedblomster. På heden växer också vårtäteln, Sveriges minsta gräs.

På Fårabackarna, öster om campingplatsen, trivs också fåltsipporna - men även ovanliga fjärilar.

Informationsskyltar finns på alla tre platserna.

Riksintresse för natur och fiske

Kuststräckan från *Albäck* till *Fredshög* (eg. Kämpinge) är av riksintresse för sin geologi, men hyser också många sällsynta växt- och djurarter. Nära Fredshög går kalkberget i dagen vid stranden och Järevallen är väl synlig längs hela kusten.

Strandvallen är av betydelse för förståelsen av Östersjöns historiska utveckling. Hela kuststräckan är viktig som övervintringsplats och rastlokal för sjöfågel och ➡

➔ vadare. Inom området ligger *Fågelviks-ängarna* med mycket höga naturvärden, som tillvaratas och vårdas enligt en särskild skötselplan upprättad mellan Trelleborgs kommun och Trelleborgs Golfklubb.

Riksintresse för fiske sträcker sig längs hela kusten utmed Trelleborgs kommun - även strandnära områden - och omfattar bl a lekområden, uppväxtområden och vandringsstråk för många viktiga matfiskar.

Intressanta örter

Förutom alla vanliga strandväxter finns det många sällsynta örter nära stranden. *Spjutskråpen* är t ex sällsynt i vårt land men är typisk för sydkusten. Andra intressanta växter är den gula *vejden*, en gammal färgväxt och den kraftiga och köttiga *strandkålen*, som trivs bäst vid västkusten men som ses sporadiskt bl a vid Smygehuk.

Vresrosen är en bekant buske, ibland illa sedd bland kustborna men omtyckt av småfåglarna. Den är införd till vårt land och trivs bra här.

I svårtillgänglig terräng vid strandvallen mellan Böste och Smygehamn lever en för Skåne unik och isolerad huggormskoloni. Det är den sista kolonin längs Skånes strandängar och föremål för vetenskaplig forskning vid Lunds universitet. Kolonin är fridlyst.

Vadare i fokus

Sydkusten fungerar som en magnet på fåglarna. Många flyttfåglar rastar, vilar och äter upp sig här under flyttning, i synnerhet på hösten. På vintern stannar en mängd sjöfåglar eftersom vi ofta har isfritt.

Stavstensudde och Smygehuk är populära observationsplatser för ornitologerna.

De är särskilt intresserade av flyttande vadare och havsfågel, varav flera är sällsynta. Här kan de studera många olika arter på ett och samma ställe. Vadarna trivs i grunda och tångrika vatten. Många av dem kommer till sydkusten redan under sommaren på väg söderut!

Omkring 1 april sveper *tranorna* i plogform in över Smygehuk. Samtidigt passerar *ejdern* i stora flockar österut.

Trelleborgsornitologen KERSTIN SVALIN räknade in ca 6 000 ejdrar på två timmar i våras! Eftersom ejdrarna flyger rakt fram längs kusten kommer de närmast land vid uddarna.

Skåre skansar

Vid Stavstensudde står *Stavstensmonumentet*, ett minnesmärke över Karl XII:s hemkomst och landstigning på svensk jord efter flera år av krig på kontinenten. Landstigningen ägde rum i Skåre en mörk december natt 1715.

Skåre skansar uppfördes ett par år efter kungens hemkomst, som inträffade under en orolig tid i vårt lands historia. Försvarsanläggningen skulle förhindra en eventuell fiendlig landstigning. Stora båtar kunde ta sig in i den djupa inseglingrännan och ”hamnen” var strategiskt värdefull.

Enligt vissa källor fanns det en fast försvarsanläggning i Skåre redan på 1600-talet. Nuvarande anläggning kom aldrig till användning och de enda orosmolnen över skansarna dök upp i samband med det årliga midsommarfirandet för drygt hundra år sedan då ”Den hänsynslöst fria ungdomsglädjen...” rådde enligt Boken om Maglarp. Namnet Skåre kommer av *skåra* och syftar på inseglingrännan.

Även i modern tid har det byggts fasta försvarsanläggningar längs sydkusten. *Per-Albinlinjen* byggdes i all hast under

Gråtrutar vid Dalköpingeåns mynning.

åren 1939 och 1940 utmed skånska stränder. Mer än tusen betongfort växte upp som svampar längs stränderna.

Gamla fiskelägen

Det bästa fisket vid sydkusten hade man under medeltiden. Det sägs att sillen gick till så att man kunde ta den med bara händerna och ibland fick slå sig fram med svärd genom sillstimmen.

Det låter som en sportfiskehistoria och är nog överdrifter men den mycket stora tillgången på sill har i alla fall belagts av den danske historieskrivaren Saxo. *Gislöv*

och *Skåre* var betydande fiskeläger på den tiden.

Dagens fiskelägen har sina rötter i 1600-talet och på en karta från 1684 markeras *Skåre*, *Gislöv*, *Böste*, *Smyge* och *Beddinge* som fiskelägen. Men lägena var mycket små. Fisket var ofta säsongsinriktat och fiskarna fick under vissa perioder arbeta hos bönderna på slätten för att klara sin försörjning.

Under 1800-talet ökade befolkningen och lägena tillväxte kraftigt. Ett stort antal yrkesfiskare var verksamma under 1800-talets senare del fram till 1950-talet. ➡

⇒ Böste är det läge som behållit mest av sin ursprungliga prägel från 1800-talet med fiskarehus, hoddor och stråden mellan husen.

Men ”De fattiga fiskarebarnens fotspår i sanden har för länge sedan utplånats”, skriver EGON PRAHL i ”Vemmenhögs härad”.

Unga hamnar

Hamnarna är sena företeelser i fiskelägenas historia. Förr drog man upp de små båtarna på stranden och de stora båtarna låg ankrade på redden.

Längs många stränder lades båtarna vid *kåsar* med enkla stenbryggor. Kåsarna skyddade båtarna och samlade tång som kom till nytta. Senare byggdes träbryggor, ibland med stenfyllnader.

Gislövs hamn byggdes under 1920-talet och Smyge hamn, som tidigare varit ett kalkbrott, blev klar 1922. Skåre hamn är yngst - den invigdes inte förrän 1936.

Det var ett stycke öster om Smyge fiskeläge som SELMA LAGERLÖFS *Nils Holgersson* tog ett gripande farväl av vildgässen. Han visste att fåglarnas sorg inte varade så länge och ”när han kom upp för strandvallen vände han sig om och betraktade alla de många fågelflockarna som for ut över havet. Alla skrek sina locktoner, endast en vildgås flock for tyst fram, så länge han kunde följa den med blickarna...”

Kustborna för 7000 år sedan

Våra förfäder slog sig tidigt ner vid kusten som jägare, fiskare och samlare.

Får på Skåre skansar

Boplatserna och gravfälten vid *Skateholm* är en arkeologisk sensation, med plats i världshistorien. Den tidens människor levde i ett litet kustsamhälle och - i motsats till oss - i samklang med naturen.

Livet vid den lilla lagunen för ca 7 000 år sedan tycks ha varit gott. Slitaget på skelettet visar att man inte arbetat alltför hårt - kanske några timmar om dagen. Mat fanns det gott om och växt- och djurlivet var rikt.

Medellivslängden på de gravlagda var 40-50 år, men en och annan blev 70 år. Tänderna var mer slitna än våra - de användes ju som redskap i det dagliga arbetslivet! Men - män i 70-årsåldern har haft alla sina tänder kvar!

Permanentutställningen på Trelleborgs museum är värt ett besök.

Källor och lästips:

EGON PRAHL, Vemmenhögs härad. 1965.

GÖSTA GÖRANSSON, Fisket och dess utövare i Trelleborg med angränsande fiskelägen. 1995.

LARS LARSSON, Ett fångstsamhälle för 7000 år sedan. 1988.

ERIC MÅRTENSSON, Böste - ett fiskeläge i Vemmenhögs härad.

Det gamla Trelleborg 1976.

ERIC MÅRTENSSON, Resa längs sydkusten på Söderslätt.

Skånes Skogskarlar årskrift. 1992.

TEXT
& BILD:
BERNDT
FRIBING

Borgfrun berättar

Telefon: 0410-530 47 eller 0708-81 70 45

yvakristina.bengtsson@Trelleborg.se

Så ska vi använda Trelleborgen

Nu är vi igång! Trellebytet var startskottet för den nya trelleborgen. De gamla trelleborna är nerplockade, dräneringen är gjord och de nya trelleborna är snart på plats.

Är ni nyfikna på vad som kommer sen? Jag ska berätta om våra visioner.

Ledordet är användande.

Hela Trelleborgsområdet vill vi skall sjuda av liv, året runt. Hur gör man då detta på bästa sätt? Jo, helt enkelt genom att använda det - till så många aktiviteter som möjligt, av så många olika människor som möjligt.

Här skall finnas möjligheter för fritid, skolverksamhet, föreningsliv och turister. Många barn besöker borgområdet, de ska få en spännande lekplats med historisk anknytning.

Amfiteatern som försvann har många frågat efter - den kommer tillbaka med plats för olika aktiviteter och evenemang: Teater; skol- amatör- och proffsteater, före-

Ylva Kristina Bengtsson är arkeolog och arbetar på museet i Trelleborg när hon inte är på Trelleborgen

drag, konserter, fika och vila benen. På vintern är det en perfekt isbana med färdiga bänkar där man kan sitta och dricka varm choklad!

Borgvallen används ju redan som tefatsbacke när snön räcker till.

Besökarna skall mötas av ett nytt modernt entréhus med utställning, kafé, butik, verkstad för pedagogik och ett faktarium, där man kan forska och fördjupa sig för att få kunskap om tiden då borgen byggdes.

När det västra industriområdet skulle byggas ut, hittades på Ståstorps ägor en Vikingagård, en anläggning

med flera långhus och grophus som daterades till tidig vikingatid.

Det är dessa fynd vi sneglar på, men det är fortfarande användandet som står i centrum.

Man ska inte bara komma och titta, utan skolor och föreningar ska använda gården. Långhus för de aktiviteter som kräver en stor samlingsal, grophus för hantverk; till exempel smedja och vävstuga, ett gapskjul för glaspärltillverkning, kålgårdar för odling och en skinnberedningsplats.

Kultplatsen är bara till för dem som vågar, för vem vet - kanske man stöter på den kloka gumman som kan bota sjukdomar och berätta om hiskeligt spännande äventyr. Hennes grophus ligger nämligen ganska nära. Kanske berättar hon om gudinnan Freja, den vackraste kvinnan av alla och som har en vagn som dras av katter. Eller hennes bror Frej, till vars ära man offerar och äter en gris så här års, när tiden är som mörkast.

Trevlig Lucia och God Jul!
önskar Borgfrun.

Museet efterlyser typiskt skånska gåra- målningar

Med uppfinningen av kameran spreds längtan att föreviga, inte bara sig själv, utan också sina ägor.

Men kameran hade sina begränsningar, den hade svårt att famna så storslagna motiv som hela gårdar med boningslängor, stallar, trädgård och allt. Bättre då att låta uppdraget gå till någon kringvandrande målare, som mot en modest ersättning erbjöd sina tjänster.

Målaren kunde dessutom erbjuda lite grädde på moset - kanske en extra skorsten på boningslängan, eller en stilig flaggstång på gårdsplanen. Och nog blev det rasande grant, vitkalkade längor, prunkande rabatter och skira spetsgardiner i fönstren!

Gåramålningar, detta härliga, mjuka – ack så skånska ord – hur väl passar det inte in på dessa charmiga, ofta naiva, men sannerligen målade bilder över en tid som varit. Ändå är uttrycket alldeles

Bååthsgården i Vemmerlöv med slingrande bloms förevigad av Sandgrens Atelier, Malmö. För att få kyrka på samma bild har han fått tänja ganska du

nytt, skapat så sent som 1970. Först då fick man på allvar upp ögonen för denna kulturskatt.

Den som myntade uttrycket var GUSTAF ÅBERG, legendarisk museiman på Österlens museum. Han ledde ett intensivt inventeringsarbete, och kunde samla ett 100-tal målningar från Österlen till en utställning som blev en stor succé.

Den visades också på Trelleborgs Museum och då med ett tillskott av ett 20-tal målningar från Söderslätt.

sterrabatter,
med både gård och
uktigt på verkligheten...

Även denna
målning,
föreställande en
gård i Västra
Värmlinge,
är signerad
Sandgren,
en släkt som
verkar ha bestått
av tre generatio-
ner gåramålare.

Knappast det vi till dagligdags menar med gåramålning. Här är det fråga om verklig konst - men motivet är dock en gård i Stora Isie, målad av SIMONE DE DARDEL 1972.

➔ **Visst är det nu hög tid** att åter ta fram gåramålningarna i ljuset och låta en ny generation se dessa charmiga bilder från en tid när byggnader verkligen var vackra - inte bara ändamålsenliga och enkla att tillverka.

Nästa vinter hoppas vi därför, att på Trelleborgs Museum, kunna visa en fyllig utställning med gåramålningar från Söderslätt. Men vi behöver hjälp!

Dessa målningar finns ju i de flesta fall ute hos privatpersoner, en del möjligen att njuta av dagligen, andra nesligen undan gömda på vindar och källare.

Alla dessa bilder är vi väldigt intres-

serade av, både att få vetskap om, och kunna fotografera av, och kanske också att ha med på utställning.

Detta gäller inte bara de egentliga gåramålningarna, vi är också angelägna om att spåra upp efterföljarna, de handkolorerade gårdsfotografier som blev populära efter 2:a världskriget. Med kameran arrangerad uppe i ett flygplan fick man ju nu verkligen chansen till stor-slägna vyer!

Även de gårdsbilder som framställdes av mer skolade konstnärer, som exempelvis vår egen CARL LUNDBORG, är högeligen intressanta.

... och gården äger samma charm idag!

Vi hoppas kunna komplettera denna bildskatt med att dokumentera hur samma gårdar ser ut idag. Det innebär i och för sig ett problem - växtligheten har vuxit sig både tätare och högre sedan bilderna målades, och det är ju heller inte alltid motiven verkligen går att återge med hjälp av en kameralins. För att hela härligheten skulle synas fick man ju ibland vackert ge avkall på perspektiven!

I detta arbete med att visa upp de gamla gåramålningarna samarbetar vi med Söderslätts Konstförening.

Vi hoppas kunna bjuda på en fantastisk

utställning med mängder av konsthistoria i sann mening. Kanske kan det hela till och med utmynna i en skrift...

Men allt beror på er! Vi blir mycket glada, om ni som har målningar antingen hör av er till oss på Museet, eller tar kontakt med någon i Söderslätts Konstförening. Vi väntar med spänning!

Text: INGELA JACOBSSON

Foto: YLWA MORITZ

Trelleborgs Museum

tel. 0410-530 45

museum@trelleborg.se

Stort intresse för utgrävningarna

Under hösten har arkeologer från Riksantikvarieämbetet, UV Syd, genomfört en undersökning i kvarteret Herkules här i Trelleborg.

Att bedriva arkeologi mitt i staden - i det här fallet utmed Algatan som i alla tider varit stans huvudstråk - ställer en hel del krav på förmedling och information under pågående utgrävning. Vi arkeologer blir lätt lite uppslukade av det vi håller på med. Inte sällan dyker vi upp som något slags gubbar och gummor ur lådan: rätt som det är gräver vi ett schakt och sedan försvinner vi lika fort som vi dök upp. Det är ju inte direkt något som gynnar historieintresset. De flesta undersökningarna genomförs ju inte för arkeologernas höga nöjes skull.

Målet är att den kunskap som genereras skall återföras till medborgare och skattebetalare. Detta är numera också ett uttryckligt mål för uppdragsarkeologin.

Nu är intresset för en utgrävning väldigt olika. De flesta vill veta vad vi kan säga om forna tiders Trelleborg. Några är intresserade av hur vi kommer fram till våra tolkningar (det är ju faktiskt inte på något sätt självklart hur brun jord berättar om livet på 1200-talet), medan andra kanske mera intresserar sig för våra metoder eller tekniska utrustning. Den här vetgirigheten måste man naturligtvis respektera.

Inför fältundersökningen funderade vi igenom hur vi skulle kunna möta trelleborgarnas intresse och samtidigt informera om arkeologins förutsättningar och mål för dem som annars inte kommer i kontakt med denna.

Vi kom fram till att dagstidningar, hemsida på internet, visningar och information direkt på utgrävningsplatsen var det som var möjligt inom våra budgetramar.

Hemsidor är ett allt väsentligare organ för förmedling av arkeologi. Internet är ett aktuellt och vidöppet medium, med alla dess för- och nackdelar.

En 750 år gammal stad är på så vis ett synnerligen tacksamt objekt, eftersom det ofta finns mycket källmaterial att utgå ifrån. I samband med våra egna förarbeten kunde vi därför lätt sammanställa flera olika inslag om Trelleborgs historia, ortsnamn, planeringen av undersökningen, äldre kartor och företeelser i staden.

Det kändes naturligtvis särskilt angeläget att föra fram den för trelleborgarna själva intressanta historien och arkeologin. Under utgrävningens gång har vi uppdaterat hemsidans loggbok mer än en gång i veckan med berättelser, foton, enkla och tolkande planritningar samt tillämpningen av arkeologi. Och att döma av tillropen från åskådarna på Algatan verkar vår utgrävning ha blivit välbesökt i cyberrymden!

All förmedling behöver heller inte vara så tillkrånglad. Visst är det trevligt att kunna presentera något som ser snyggt ut, men för de fortlöpande tolkningarna går det ibland bra med en griffeltavla eller, som i vårt fall, en white board.

Varje gång situationen i schaktet klarnat har vi direkt kunnat presentera våra preliminära tolkningar för de förbipasserande. Den här typen av ständigt aktuell information var populär och blev snabbt en träffpunkt för människor på väg till och från sina arbetsplatser eller till lunch.

Den tredje, och kanske viktigaste, förmedlingsinsatsen bestod av visningar för skolklasser. Sammanlagt besökte 14 skolklasser undersökningen. Visningarna gjordes av - och på initiativ från - museipedagogen MARIA JIBORN, Trelleborgs museum.

Varje klass fick en visning om ca 30 minuter. Den avslutades med att arkeologen ANNA LAGERGREN-OLSSON visade aktuella fynd (i huvudsak hopplimmade keramikkrärl, hela ting och djurben). Hon svarade också på barnens kluriga frågor.

Ett annat problem rör hur vi sedan ska presentera de bearbetade undersökningsresultat.

När fältdelen av undersökningen nu är avklarad försvinner arkeologerna ur sikte och därmed även ur sinne.

Normalt leder en undersökning till en arkeologisk rapport. Även om vi under det senaste decenniet arbetat med att göra dessa intressanta och lättillgängliga är de fortfarande inte några kioskvältare. Därmed inte sagt att de är ointressanta; de är den första inkörsporten till den kunskap som skapats.

Slutprodukten är annars en vetenskaplig monografi eller artikel. Publiceringstiderna gör dock att det känns som om det behövs ett ”mellansteg”, något som snabbare kan ge trelleborgarna information om våra fynd.

Vi hoppas därför kunna återkomma till dagstidningarna med undersökningsresultat efter hand som de bearbetas. Det finns också planer på någon form av presentation i AB Trelleborgshems tidning ”Hemtrevnaden”, samt förhoppningsvis en utställning på Trelleborgs museum.

Text och bild: ANNIKA KNARRSTRÖM och STEFAN LARSSON, arkeologer, UV Syd

Kong Fredriks altartavla

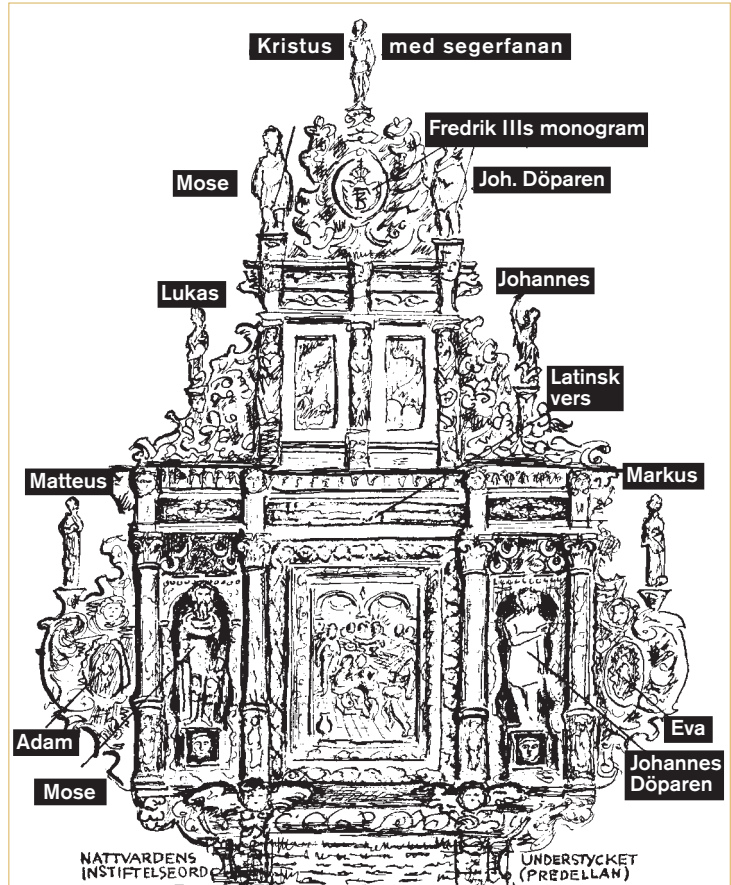
Altartavlan i S:t Nicolai kyrka är ett imponerande konstverk.

Överst på altaret står Kristus med segerfanan. Under honom ser man Fredrik III:s krönte monogram.

Altartavlan kom till under Fredrik III:s regering (1648–1670) när Trelleborg var en del av Danmark. Skåne blev svenskt 1658.

Mitt i altaruppsatsens bilder och utsmyckningar finns ett klart budskap; reformationens teologi från skapelsen till Kristi återkomst. Här finns Adam och Eva, Moses och Johannes Döparen, de fyra evangelisterna m. fl. bibliska gestalter.

De två stora skulpturerna Moses och Johannes, som står för lag och evangelium, omger nattvarens instiftelse. De återkommer två gånger för att visa att även om vi bryter mot lagen får vi

förlåtelse mer än en gång.

Mittstycket, nattvarens bild, har varit uttagen ur altaruppsatsen och blivit avlutad.

Nattvarens bild, som är av högre kvalitet än övriga delar,

kan ha snidats av en medhjälpare till den berömda skånske träsnidaren Jacob Kremberg.

INGEMAR KRIGSTRÖM
Trelleborgs församling

Vid tillkomsten av Trelleborgs altarpopsats - skuren i ek och med en höjd av ca tio meter - har flera olika hantverkare och konstnärer varit verksamma.

Stora förändringar i Albäck gynnar miljö och människor

Ett allt större och vildare Albäcksområde med fler träd och buskar, en å som slingrar sig över Rådmansängarna genom en ny våtmark, en ny damm, betande djur och en rikare flora. Det är vad som planeras för Albäck.

I maj 2001 fick Trelleborgs kommun pengar av regeringen för att förverkliga sitt Lokala investeringsprogram (LIP). Ett av projekten rör det för många trelleborgare kära och välbesökta rekreationsområdet Albäck.

Projektets namn är ”Albäcksområdet; biologisk mångfald och näringsreducerande våtmarker”. Det ska genomföras under åren 2001–2005. De planerade våtmarkerna är mycket betydelsefulla och utgör projektets själva kärna.

Vatten

Med hjälp av kartor kan man följa hur landskapet har förändrats genom åren. På en karta från 1860 ser man hur Albäcken kantas av våtmarker och slingrar sig fram genom landskapet. 1909 har markerna dikats och bäcken rätats ut och fördjupats för att förhindra översvämning och ge mer odlingsbar jord. Det som återstår av Rådmansängarna svämmar dock fortfarande över vid högvatten.

Sedan några år tillbaka planerar kommunen att försöka återskapa delar av våtmarkerna och låta Albäcken på nytt breda ut sig. En ny och slingrande åfåra ska

grävas medan den gamla läggs igen, en ny damm och en ny våtmark ska också anläggas. Dagens våtmarker ska bindas samman och vattnet fördröjs i området. Därmed minskar mängden föroreningar och näringsämnen som når ut till havet.

Bete

Våtmarkerna kommer till stor del att skötas av betande djur. Fler betesdjur håller markerna fria från sly och höga gräs. Väl betade våtmarksängar skapar förutsättningar för fler sorters fåglar och växter.

Buller

Bullret från trafiken känns ibland störande och vi planerar att på vissa ställen anlägga bullervall. Bullerskydd och stora planteringar mot vägen i väster och den planerade vägen i norr ökar möjligheten till en större naturupplevelse.

Vandringsstigar

Nya stigar anläggs och en ökad kontakt med omgivande landskap skapas. Vid vandrigen längs med staketet på västra delen av deponin finns en fantastisk utsikt över de blivande våtmarkerna och den skånska slätten.

I nordost följer gångstigen den gamla pilevallen vid gränsen mot skjutbanan. Med en liten bro över Albäcksån kan man ta sig tillbaka längs med västra sidan av ån och följa den slingrande stigen mot skogen.

Under perioder då fåglarna är störningskänsliga kommer tillträdet till våtmarkerna att begränsas, men fågeltorn ska skapa utsiktspunkter och ge möjlighet att studera fåglarna utan att störa dem.

Vissa gångvägar ska anpassas så att det blir möjligt för rörelsehindrade att ta del

av Albäcks natur. Genom en variationsrik och vildare natur med högre kvalitet kan området, som redan idag är välbesökt, bli ännu attraktivare i framtiden för både människor, växter och djur.

CATHRINE EK,

ansvarig för Trelleborgs LIP-projekt

Så här långt har vi hunnit

Flera biologiska undersökningar är gjorda. Om du är intresserad av att veta mer kan du beställa rapporterna:

◆ Grod- & kräldjur i Trelleborgs kommun. En inventering av tre områden 2002.

◆ Fiskeundersökningar i Albäcken och Albäcksskogen 2002.

◆ Bottenfauna i Albäcksområdet 2002.

◆ Biotopinventering av Albäcken 2003.

Ansökan till Miljödomstolen

för vattendom skickades i oktober 2003. Inga våtmarker kan anläggas i Albäcken förr än Miljödomstolen har fattat beslut.

Inköp av mark

Kommunen köpte under våren 2003 in den mark där de första våtmarkerna ska anläggas.

Anläggning av gångstigar och plantering.

Gångstigar i västra delen av skogen anlades i augusti 2003 och under hösten har området även planterats.

Nya gångstigar planeras till våren 2004 i de östra delarna. Entrén till området ska färdigställas och göras trevligare.

Undervisning av skolelever med flera

Mer information finns på kommunens hemsida www.trelleborg.se under Miljö och LIP eller kontakta projektledaren CATHRINE EK, telefon 0410 - 532 94 om du vill ha mer information om Albäck eller övriga LIP-projekt.

Ljusen skapar jul i

Det lackar mot jul och då gäller det att skapa julstämning. Så här gör vi på Parkavdelningen:

De centrala torgplatserna i staden och i byarna liksom rondellerna pryds med gröna härliga storskogsgranar. På kvällen lyser de med alla sina lampor och oftast med en speciell toppstjärna för varje plats.

På gågatestråken

är granarna mindre och arrangeras i små grändungar för att ge en trivsamt småskalig känsla.

En av de äldsta traditionerna är att klä Gamla Vattentornet med ljus från topp till tå. Vattentornet ses då vida omkring i juletid.

Vissa lövträd på gatorna

i centrum är klädda med ljusslingor som har små lampor och som följer det kala grenverkets form och bildar fina ljusklot.

Strandpromenadens långa julgransparad ger en stämningsfull infart till Trelleborg.

De traditionella slingorna mellan husen över gatustrå-

Göran Larsson är stadsträdgårdsmästare i Trelleborg.

Han svarar gärna på frågor om trädgård och växtlighet.

Telefon 533 60

ken finns också på vissa platser i staden.

Julljustämningen skall skifta i karaktär när du förflyttar dig i staden.

Förra årets stora ljusstillskott var belysningsdraperierna på väg 101 genom Anderslöv och på Valens fasader. Anderslöv har dessutom en inramning av torget genom ljusslingor i träden.

Stämningsfulla är de stora solitärträden som kläs utanför Garvaregården, på Gamla Torg och i stadsparken liksom solitärträd inne

i Anderslöv.

Kring Rådhusorget

skapas en julmiljö med granar i olika storlekar och julbodas för glögg och hantverk.

Den stora granen mitt på torget lyser med sina miniljus och ger ett riktigt skimmer i vintermörkret.

Stämning på gågatan blir det när eldfaten fyllda med marchaller tänds framåt sen eftermiddag.

Extra omsorg

för skapa julstämning vid äldreboende görs med julgranar och julslingor i träd.

Doftande julgransris och tallris läggs i rabatter och i urnor runt om i staden för att skydda vegetationen, men också för att fira att det är jul.

Arbetena utförs ofta

i samarbete med ideella organisationer, representanter för handeln och övriga kommunala förvaltningar.

En väl intrimmad arbetsstyrka från Parkavdelningen gör sitt yttersta för att skapa julstämning, och när den här tidningen kommer ut skall allt vara klappat och klart.

staden och byarna

Göran Brynell, lantbrukare Västrabo: Ambassadör med

Bland lantbrukare i Trelleborgs kommun sprider sig nu miljömedvetandet:

- Jag tror det kommer mer insikt med min generation. Som lantbrukare ingår man i en större helhet, och det är viktigt att ha en helhetssyn på sitt arbete och sin roll då det gäller miljöfrågorna, säger GÖRAN BRYNELL, 42 år.

Gården Västrabo i Maglarp väster om Trelleborgs centralort är en fyrlängad Skånegård, vackert belägen några stenkast från Östersjöns blåa vatten, granne med dansande vindkraftverk. Åkrarna ligger skördade, fasaner och rådjur rör sig hemvant mot vajande salixkulisser. Det är höst.

Gården kan spåras till år 1632, tiden långt före enskiftet som ägde rum i Maglarp 1807–1812.

Göran Brynell driver släktgården som tredje generationen, farfar kom hit på 1930-talet. Familjen består av hustrun MARIA, frisör, samt pojkarne FILIP, 12, och MARCUS, 10, som går i skolan i Skegrie.

Till sin hjälp på gården har Göran två anställda. På 440 hektar odlas utsäde i form av malkorn, foderärtor, ängsgröe, spenatfrö m m samt fodervete, sockerbetor och höstraps. Gården samarbetar med en svinproducent i V Värllinge. I utbyte mot foderspannmål till svinen får Västrabo flyt gödsel till åkrarna.

”Greppa Näringen” är ett av lantbrukets sätt att ta sitt miljöansvar, att ”dra sitt strå till stacken”. Det är ett kunskaps- och rådgivningsprojekt som ska stötta lant-

brukarna med kunskap och verktyg så att kväve- och fosforförlusterna minskar på ett kostnadseffektivt sätt. Projektet genomförs i bred samverkan mellan lantbruksnäringen och myndigheterna.

Basen för arbetet är de nya miljömålen som riksdagen beslutade om 1999. Fyra av målen berör särskilt jordbruket: ”Ingen övergödning”, ”Grundvatten av god kvalitet”, ”Bara naturlig försurning” och ”Giftfri miljö”.

Greppa Näringen startade 2001 i kustlänen Halland, Skåne och Blekinge län och har under 2003 spritt sig även till Kalmar, Gotlands och Västra Götalands län.

Gården Västrabo fungerar som ambassadörgård i Trelleborgs kommun för miljöprojektet. Det finns ytterligare nio i Skåne. Göran blev kontaktad av LRF som undrade om han var intresserad. Därmed blev han först ut med projektet.

- Eftersom jag är både nyfiken och miljöintresserad så var det lätt att tacka ja, menar Göran och fortsätter:

- Det betyder att vi är lite av en försökskanin, den första gård där den här idén prövas. Det innebär att jag hjälper till med informations spridning, exempelvis på mässor som vänder sig till lantbrukare. Vi som har ambassadörgårdar har också årliga träffar där vi diskuterar hur projektet fungerar i praktiken.

Suget efter att få komma med i ”Greppa Näringen” är väsentligt större än vad initiativtagarna vågade hoppats på.

grepp om miljön

Göran Brynell, en miljömedveten ung bonde, tredje generationen på gården Västrabo i Maglarp där han bland annat odlar vete och sockerbeter.

Över 2 000 gårdar i Skåne är anslutna. Rådgivarna hinner inte serva gårdarna i den takt som de önskar. Göran ser det som ett bevis på att miljömedvetandet har vaktat på allvar hos hans kolleger.

Ett femte nationellt miljömål, "Hav i balans", påverkas också, då de skånska jordarnas näringsläckage hamnar i Östersjön.

För Göran Brynell är det lätt att komma ihåg. Han behöver bara lyfta blicken över traktorvagnen för att se långt ut över Östersjön.

För att nå de uppsatta målen krävs en minskning av näringsläckaget från åkrarna. Lantbrukarna har nu också visat sig beredda att ta sin del av ansvaret genom att bättre styra den mängd näring som sprids på åkrarna.

➔ På webb-platsen www.greppa.nu kan man få mer information om projektet ”Greppa näringen”. Totalt är den årliga kväveutlakningen från den svenska åkermarken ca 56 000 ton. Den naturliga bakgrundsutlakningen (6 000 ton) och en basutlakning vid jordbruk (40 000 ton) räknar projektet inte med att kunna reducera. Däremot är målet att med hjälp av modern produktionsteknik och systematiskt miljöarbete på gårdarna minska resten av utlakningen med 10 000 ton fram till år 2010.

I södra Sverige måste varje gård minska utlakningen av kväve med cirka 10 kg per hektar från nuvarande 30–50 kg per hektar. Det är projektets målsättning.

Målet med rådgivningen inom ”Greppa Naringen” är att uppnå attitydförändringar och ändrade handlingsmönster. Vid ett rådgivningsbesök kan rådgivaren och lantbrukaren tillsammans komma fram till hur man ska minska gödslinggivorna på gården. Viktigt är givetvis att man gör en uppföljning och ser hur de nya metofederna fungerar och efterföljs.

- Rådgivaren är inte precis någon polis som ska kontrollera. Tvärtom tycker jag det är bra att få in en extern person som kan ge sin syn på saken. Man blir lätt hemmablind, menar Göran.

Vilka förändringar har då Göran gjort på sin gård till följd av Greppa Naringen? Har det blivit bättre med tanke på miljön?

- Det har verkligen blivit bättre! Jag plöjer inte lika mycket på hösten längre utan väntar till våren. Därmed minskar utlakningen med 25 procent. Jag spar arbetstid, diesel och kan komma igång tidigare med vårsådden. Därigenom kan jag få en bättre skörd. Jag köper flytgöd-

sel som sprids ut på våren omedelbart före sådden varför näringsämnen utnyttjas direkt.

- Det har enbart fördelar att sluta höstplöja, höstplöjning är bara en gammal tradition som inte har någon egentlig betydelse för odlingsresultatet.

Han understryker dock att förhållandet kan vara annorlunda på de mera leriga jordar som finns öster om Trelleborgs centralort. I Maglarp är jordarna lätta och kalkrika.

- Jag lät göra en markkartering för tre år sedan. Genom denna kan jag exakt se på vilka ställen marken behöver tillsatser av kväve och fosfor. Då hamnar näringen där den ska – i växten – och man slipper övergödning. Karteringen är obligatorisk för dem som går med i projektet.

Men Göran har därutöver gått ett steg längre. Han arbetar nämligen också med datanavigering för att få näringen utlagd på de exakt rätta ställena på åkrarna. Med hjälp av GPS-teknik och en handdator sprids gödningen i rätt mängd på rätt ställen.

- Jag kanske inte använder mindre gödning totalt sett, men jag får den utlagd exakt där den behövs. Därigenom blir skördeutfallet bättre och miljön slipper ta hand om övergödningen, förklarar han.

Göran Brynell tror sig vara ensam i kommunen om att använda denna datateknik i sitt arbete med att minska gödningstillförseln. Men han har tagit på sig rollen som ambassadör också för denna:

- Jag berättar för mina kollegor så snart jag får tillfälle, och jag är övertygad om att det kommer fler och fler satsningar för miljön bland kommunens lantbrukare inom en snar framtid, avslutar Göran Brynell optimistiskt.

Till alla fastighetsägare:

Inventera och sanera från miljögiftet PCB

PCB (polyklorerade bifenyler) är ett miljögift som finns i vissa material i många av våra byggnader. Det har visat sig att PCB i fogmassor kan läcka ut till miljön. Som mjukgörare i fogmassor kan det finnas i byggnader som uppförts eller renoverats mellan 1956 och 1973.

Förbud för användning av PCB gäller från den 1 januari 1973, men en del användning har dock förekommit därefter. Stora mängder PCB finns därför inbyggda i våra fastigheter. Riskerna med detta är att PCB läcker direkt från fogarna, till mark, luft och in i byggnaderna.

PCB sprids till omgivningen med spill på platsen när gamla fogmassor byts ut, och när gamla fogmasser läggs på deponi. Vid studier kring PCB upptäcktes 1997 att PCB läcker ut från fogmassor till den omgivande närmiljön. När

PCB har kommit ut i miljön tas det lätt upp i levande organismer och kan så småningom hamna i människors livsmedel.

Den viktigaste miljöeffekten av PCB är reproduktionsstörningar, vilket har påvisats bland annat hos säl, utter, sillgrissla och havsörn. Den viktigaste hälsoeffekten är påverkan på nervsystemet. Det kan också påverka immunsystemet och så småningom även leda till cancer.

För att stoppa spridningen av PCB från byggmaterial måste fogmassa med PCB och öppet exponerade golvmassor med PCB saneras så snart som möjligt. En byggnad med PCB-innehållande fogar läcker hela tiden PCB till miljön och kan därför betraktas som en pågående miljöfarlig verksamhet.

Regler som är tillämpliga på PCB i byggnader

Byggnader förorenade med PCB omfattas av miljöbalkens nionde kapitel om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd samt tionde kapitlet om förorenade områden, och PCB-sanering kan därför krävas med dessa regler. Därtill gäller förordningen om PCB (SFS 1985: 87) och

förordningen om bortskaffande av PCB.

Fastighetsägaren skall informera miljönämnden om inventeringsresultaten när PCB upptäckts i en byggnad. Enligt Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd skall fastighetsägaren anmäla saneringen till miljönämnden senast sex veckor innan verksamheten (saneringen) påbörjas.

Anmälan om sanering bör innehålla uppgift om entreprenör som anlitas, saneringsmetod och skyddsåtgärder samt tidsplan för verksamheten. Vid sanering är verksamhetsutövaren skyldig att vidta sådana skyddsåtgärder att spridning av PCB förebyggs, minimeras och avhjälps.

Verksamhetsutövaren är skyldig att använda bästa möjliga teknik. Rivningsplan skall upprättas (kontakta stadsbyggnadskontoret) och borttaget PCB skall hanteras som farligt avfall.

Vänd Dig till miljöförvaltningen för ytterligare upplysningar och blanketter för inventering och sanering!

LILIAN FLYGARE IVARSSON
Miljöförvaltningen,
0410-53248

Färskt örongodis på biblioteket

Så äntrar vi än en gång biblioteket och glider in på musikavdelningen, för att se om det har kommit in några nya spännande skivor. Och se där, det har det!

En hel del intressant

har utkommit under oktober och november månad. Storgrupper som Kiss och Toto har släppt varsin liveskiva.

Kiss' skiva är en dubbel och heter **Alive IV**, eftersom det är deras fjärde liveskiva. På denna uppträder de för första gången tillsammans med en symfoniorkester. Ett lite annorlunda koncept med andra ord.

Toto's liveskiva heter **Live in Amsterdam** och här finns de flesta godbitarna ur deras digra musikkatalog med. Såsom Africa, Rosanna och Home of the brave.

För entusiasten

av lite tyngre och mörkare musik, (ungefär i samma

anda som Tool, vilka jag har tipsat om i tidigare nummer), rekommenderar jag A Perfect Circle och deras nya skiva **Thirteenth step**. Det här är faktiskt sångaren i Tool's hobbyband och det är minst lika bra om inte bättre. Och det säger inte lite!

När vi ändå är inne på den mörka avdelningen, tar jag även upp en grupp som heter Moonspell. Deras senaste skiva **The Antidote**, (vilken jag tror är deras femte, men är inte hundra på det) är en riktigt mäktig sak. Men man får vara beredd på att lägga ned ett antal lyssningstimmar innan man förstår dess potential. Det bör även tilläggas att det är en del Brööolsång emellanåt. Det är svårt att beskriva hur det låter, låna istället hem skivan så förstår du vad jag menar.

Så går vi över till musik

från vårt eget land och här finns det sannerligen att ta av. Det fullkomligt vimlar av bra band och det

tillkommer hela tiden nya.

Därför har vi också köpt in en hel del svenska artister under de senaste månaderna. Såsom Broder Daniel, BadCash Quartet, Björns vänner, Her Majesty, Moneybrother och Nina Rochelle. De sistnämnda påminner om Imperiet under deras glansdagar.

Innan jag avrundar

måste jag nämna att R.E.M. och Sheryl Crow har släppt varsin "Best of" platta, och att David Bowies nya är en 10-poängare. Missa för allt i världen inte den!

Så det finns mycket med godis att lyssna på i höstmörkret!

Och kom gärna själv in på biblioteket och välj ut och låna dina egna favoriter.

Patrik Bäckwall köper in musik till biblioteket

Julböcker för de minsta

Nu är det djur igen

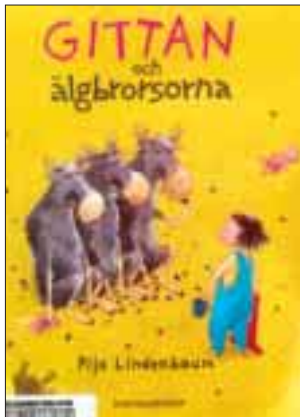
av LENNART HELLSING
och FIBBEN HALD

En härlig samling rim, som livets början först, sedan om olika djur.

Kul med lite nya djurramsor, det går ju åt många och Hellsing är en riktig ordsmed.

”Räviga röda räven raskar, Anders slaskar och julen braskar. Frostén målar på fönsterglasen. Surt, sa räven om rönnbärsklassen.”

Bra illustrerat och tänkvärt!

Gittan och älgbrorsorna

av PIJA LINDENBAUM

Ny Gittan, inte riktigt av samma klass som de tidigare, men ändå en

charmig och välgjord bilderbok om Gittan som vill ha ett syskon, men får tre älgbrorsor. De uppför sig inte som man ska, tycker Gittan.

Kul och lättsamt.

Mamma Mu åker rutschkana

av JUJJA WIESLANDER
och SVEN NORDQVIST

Underbar ny Mamma Mu! Läckra bilder, Mamma Mus plask och gapskratt nästan hörs genom bilden och är svår att glömma.

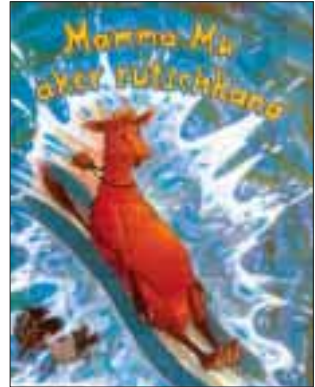
Historien är också kul, en kossa kan väl inte åka rutschkana? Eller?

Kaninen som inte ville sova

av LILIAN EDVALL
och SARA GIMBERGSSON

Söt och vältecknad godnattsaga om en kanin som bara måste köra lite till med bilarna innan sängdags.

Till slut tröttnar mamma och pappa, men då har kaninen redan somnat i gömstället bakom soffan. Lillasyster som blivit väckt kan emellertid vara vaken hela natten!

Nalle Bruno och gräshoppan Tippe

av GUNILLA INGVES

Nalle Bruno har aldrig varit min favorit, men nu kom mina fördomar på skam! Det här är en jättefin bok. Nalle är så uttrycksfullt illustrerad

att man riktigt känner hur han mår.

Lite fakta om insekter också, lagom lättsamt.

En bra bok mitt emellan fakta och saga.

Annci Almqvist,
barnbibliotekarie

Böcker som går rakt in i hjärtat

När höstmörkret faller passar det bra att krypa upp i soffan med en riktigt bra bok.

Här kommer några som inte lämnar någon oberörd. Jag lovar!

Bröderna Lejonhjärta

av ASTRID LINDGREN

En fantastisk berättelse om två bröder som kämpar mot den onde Tengil i Kar-manjaka. När storebror Jonatan dör kommer han till Nangijala.

Kort därefter kommer lillebror Skorpan också dit.

Nangijala är ett paradiset och de två bröderna bor tillsammans i ett litet hus i Körsbärsdalen.

Men alla är inte goda, Tengil gör allt i sin makt för att kuva folken i Nangijala och till sin hjälp har han draken Kattla.

En gripande bok om sann vänskap, mod och kärlek.

En bok som passar alla åldrar, gärna att läsa högt tillsammans hela familjen.

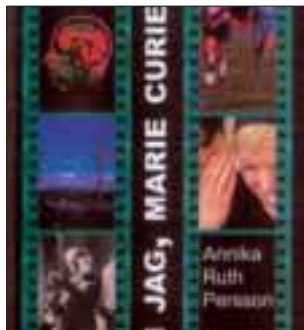
Du och jag, Marie Curie

av ANNIKA RUTH PERSSON

Jenny är 15 år och bor i Göteborg. På träningen dyker det en dag upp en ny tjej, Filippa.

Jenny känner på en gång att hennes känslor för Jenny är starka och på en födelsedagsfest blir de tillsammans. Tror Jenny i alla fall.

Istället för dagbok skriver Jenny rapporter till sin idol, kemisten Marie Curie, och för henne berättar hon allt. Om Filippa och deras

kärlek. Om alla tankar som kommer när man ska sova. Om ljumma höstkvällar i Filippas sällskap. Om allt...

Boken är nominerad till Augustipriset. Från ca 15 år och uppåt.

Fladdermussommar

av SARAH WITHROW

Terence och Lucy bor i samma område men känner inte varandra.

Lucy verkar lite knepig, låtsas att hon är en fladdermus ibland. Helknäppt tycker Terence. Men när de lär känna varandra förstår Terence att Lucy är en mycket speciell tjej som han måste vara rädd om.

Hennes föräldrar bryr sig inte om henne och hon har inga vänner.

Tillsammans skapar de trygghet åt varandra, med fladdermössens hjälp förstås.

Boken passar från 13 år och uppåt. Försök läsa slutet utan att gråta!

Magnus Cadier
ungdomsbibliotekarie

Bokbussen
får nytt körschema efter nyår.

Ring till Bokbussen direkt
så får du de nya tiderna.

0410-53180, 0708-81 71 88.

**Biblioteket
på Stortorget
är öppet:**

Måndag-torsdag 10–19,
fredag 10–18.
lördag 10–13.
Tel: 0410-531 80

**Biblioteks-
filialerna:**

ALSTAD,
tisdag och torsdag,
10.30–12.30.
15.30–19.00.
Tel: 040-48 53 01

ANDERSLÖV,
måndag och torsdag,
10.00–14.00. och
15.00–18.30. Tisdag
12.30–17.00.

Onsd. 15.30–18.30.
Tel: 0410-202 96

KEGRIE,
tisdag och torsdag,
15.30–18.30.
0410-33 01 60

SMYGEHAMN,
torsdag, 14.30–15.30.
Biblioteket
i Smygehamn
har därutöver
självbetjäning alla
vardagar till kl 18.00

Öppet och stängt under jul och nyår

Huvudbiblioteket:

22/12 öppet som vanligt
23/12 stänger vi 16.00
24-27/12 stängt
29/12 öppet som vanligt
30/12 stänger vi 16.00
31/12–1/1 stängt
2–3/1 öppet som vanligt
5/1 stänger vi 16.00

Alstad:

Stängt v. 52 och v.1

Anderslöv:

22/12 öppet som vanligt
23-26/12 stängt
29/12 öppet som vanligt
30/12-1/1 stängt
5/1 öppet 10.00-14.00
6/1 stängt

Skegrie:

Stängt v.52 och v.1

Smygehamn:

Ej bemannat
v. 52 och v. 1

Teater eller konsert på Grand? Köp biljetterna på biblioteket och turistbyrån.

Kalendern

DET HÄNDER I

DECEMBER

ONSDAG 10:E

KI 19. Föredrag.
Vuxenskolan. Lisbeth Johnson. Sisyfos-varning om arbetsbörda och dåligt samvete.

TORSdag 11:E

KI 19. Luciafirande.
V Tommarps kyrka. Barn- och ungdomskören medverkar med Göran Christensen. Samkväm i församlingshemmet.

FREDAG 12:E

KI 15. Julfest. Fuglie församlingshem. Luciatåg. Arrangör: Hammarlövs syförening.

LÖRDAG 13:E

KI 14. Damhandboll.
Söderslättshallen. IFK-Dalhemsbilagan.
KI 15–16. Lussefirande
Ebbhallen. Sång och musik av Musik- och Dansskolan samt Trelleborgs Luciatåg. Kulturnämndens pris och stipendium delas ut.
KI 17. Julkonsert.
Bösarps kyrka. Söderslätts Musikkår.

SÖNDAG 14:E

KI 11. Julmarknad
Smedjan, Lilla Beddinge.
KI 13–15.30. Julfest.
Smyge Idrottshall. Östra Torp GIF, Gymnastiksektionen. Dans kring granen,

Världspremiär i Trelleborg

Onsdag 17 december har Grand i Trelleborg premiär på den sista filmatiserade delen av romantrilogin Sagan om Ringen; Sagan om konungens återkomst. **Bilden ovan: Gandalf (Ian McKellen) är fast beslutet om att ondskan inte ska få härska - och han segrar.**

lotterier, kaffe- och korvserving, luciatåg och gymnastikuppvising.

KI 16 & KI 18.

Julkonsserter
S:t Nicolai kyrka. Trelleborgs Musikkår, S:t Nicolai kyrkokör, Aves Canore, Trelleborgs Damkör, Tonfiskarna, Trelleborgs Manskör, Britt-Louise Håkansson, Stefan Lind, Per Frensdahl och Kerstin Nyström. Dirigent: Jörgen Flink. Traditionell julkonsert med luciatåg.

KI 18. Lucia- och julkonsert. Fuglie kyrka. Medverkan av Hammarlövs församling samtliga körer samt instrumentalister.

MÅNDAG 15:E

KI 14.
Kommunfullmäktige.
Folkets Park. Årets sista sammanträde.

ONSDAG 17:E

Världspremiär. Grand. Sagan om Konungens återkomst.

LÖRDAG 20:E

KI 18. Julkonsert.
Uppåkra kyrka. Söderslätts Musikkår.

SÖNDAG 21:E

KI 11. Julmarknad.
Smedjan. Lilla Beddinge.

MÅNDAG 22:E

KI 14. Julkonsert.
Smygehemmet. Söderslätts Musikkår.

TISDAG 23:E

KI 17. Julmusik.
S:t Nicolai kyrka. Per Frensdahl, orgel, Britt-Louise Håkansson, sång, Aves Canore, Lia Lonnert, harpa, Mikael Halén, trumpet, stråkensemble.
KI 18. Julinblåsning.
Rådhusorget. Julmusik Trelleborgs Musikkår.

ONSDAG 24:E

KI 10. Julsånger kring krubban. Maglarps kyrka. Göran Christensen medverkar.
KI 12. Julinblåsning.
Stadsparken, Smyge-

hamn. Smygekören. Glögg & pepparkakor. Arr. Smygebygdens gille.
KI 23.30. Midnattsmässa.
S:t Nicolai kyrka.
KI 23.00. Midnattsmässa.
V Vemmerlövs kyrka. Sång av Cecilia Öquist.

TORSdag 25:E

Julottor:
Gylle kyrka (kl 6.00), Nicolai Kyrka (7.00), V Tommarp (7.00), Bodarp (7.30), Gislöv Kyrka (8.00).
KI 13. Sverigefinsk gudstjänst.
S:t Nicolai kyrka.

TISDAG 30:E

Trelleborgs museum.
Sista dagen för utställningen med Carl Bertil Widell - Sockerbagarens dröm, Julbord som ögonfröjd.

ONSDAG 31:E

KI 16. Nyårsbön.
Fuglie kyrka. Sång av Göran Christensen.
KI 16. Premiär! Grand. Trelleborgsrevyn spelar nyårsrevy.
KI 19. Premiär. Rosenhagen i Anderslöv. Piggsvinsteaterns nyårsrevy.

JANUARI

LÖRDAG 3:E

KI 16. Nyårsrevy. Grand. Trelleborgsrevyn.

KOMMUNEN

KI 19. Nyårsrevy.
Rosenhagen, Anderslöv.
Piggsvinsteatern.

KI 16.15 Handboll.
Söderslätthallen. Div 1.
Stavstens IF-Alstermo IF.

SÖNDAG 4:E

KI 16. Nyårsrevy. Grand.
Trelleborgsrevyn.

KI 17. Nyårsrevy.
Rosenhagen, Anderslöv.
Piggsvinsteatern.

**KI 16. "Musik i jul-
och nyårstid".**
V Tommarp kyrka.

TISDAG 6:E

KI 16. Ljusedstjänst.
V Vemmerlöv kyrka.
Ragnhild Knutsson.

KI 16.30. Handboll.
Söderslätthallen.
IFK Handbolls A-lag
-Bromölla.

KI 17. Nyårsrevy.
Rosenhagen, Anderslöv.
Piggsvinsteatern.

LÖRDAG 10:E

KI 14. Söderslätthallen.
IFK Handbolls A-lag
- Åhus.

KI 16. Söderslätthallen.
IFK Handbolls damlag-
Korsbacka HK.

KI 16. Nyårsrevy. Grand.
Trelleborgsrevyn.

KI 19. Nyårsrevy.
Rosenhagen, Anderslöv.
Piggsvinsteatern.

SÖNDAG 11:E

KI 16. Nyårsrevy. Grand.
Trelleborgsrevyn.

KI 17. Nyårsrevy.

Rosenhagen,
Anderslöv.
Piggsvinsteatern.

TISDAG 13:E

KI 14.30. Caféträff.
Knut kör julen ut.
V Tommarps
församlingshem.

FREDAG 16:E

KI 17.45.
**Fotbollshistoria,
inneturnering.**
Söderslätthallen.
Deltagande lag:
IF Elfsborg,
Landskrona BoIS,
Trelleborgs FF,
Bröndby IF, FC
Köpenhamn och
AB Köpenhamn.

LÖRDAG 17:E

KI 14.
Julgransplundring.
Fuglie försam-
lingshem.

KI 16.
Nyårsrevy. Grand.
Trelleborgsrevyn.

KI 19. Nyårsrevy.
Rosenhagen,
Anderslöv.
Piggsvinsteatern.

SÖNDAG 18:E

KI 16.
Nyårsrevy. Grand.
Trelleborgsrevyn.
KI 17. Nyårsrevy.
Rosenhagen,
Anderslöv.
Piggsvinsteatern.

MÅNDAG 26:E

KI 19. Föredrag.

**Axel Ebbes Konsthall stänger i slutet av december
och öppnas inte förrän till sommaren. Även under
hösten och vintern 2004 ska konsthallen vara stängd.**

**Skälet är att kommunen behöver spara pengar.
Socialminister Lars Engqvist med hustru Gullbritt, på
privat tredagarsbesök i Trelleborg, tog chansen att se
Ebbe-samlingarna före stängningen.**

Här framför mästerverket Martyrium Humanum.

Foto: LENA NÄSLUND

LÖRDAG 24:E

KI 16. Nyårsrevy. Grand.
Trelleborgsrevyn.

KI 19. Nyårsrevy.
Rosenhagen, Anders-
löv. Piggsvinsteatern.

SÖNDAG 25:E

KI 16. Nyårsrevy. Grand.
Trelleborgsrevyn.

KI 17. Nyårsrevy.
Rosenhagen, Anderslöv.
Piggsvinsteatern.

FREDAG 30:E

KI 18.45 Damhandboll.
Söderslätthallen: IFK-
IK Pandora.

KI 19. Teater. Grand.

Kalendern

➔ Riksteatern ger "Ondskan". En skol-föreställning kommer att ges tidigare under dagen, men tidpunkten är inte bestämd.

LÖRDAG 31:E

Kl 16. Nyårsrevy. Grand. Trelleborgsrevyn.

Kl 19. Nyårsrevy. Rosenhagen, Anders-löv. Piggsvinsteatern.

Trelleborgs Teaterradio

sänder alla onsdagar i jämn vecka kl 18-19, FM 92,8. Vård är teaterföreningens ordförande ULF PERSSON.

I programmet blandas recensioner, tips och intervjuer med god musik. Och alla sändningar börjar med Frank Sinatra!

Gasverksgatan 8
Trelleborg
Tel 538 88

Gasverket öppet:
Mån-torsd: 15-22.
Fre-lörd: 15-23.
Söndag: Stängt

**Sökes:
Rockband.
På Gasverket
finns gratis
reprokalor och
publik.**

Medborgar-kontoret

på Stadsbiblioteket har öppet månd-torsd, 10-18. Fred 10-16. Filialen på Sockenvägen är öppen månd-fred, 9.30-13.30. Telefon 53 190 och 531 95.

Vårt café har öppet samma tider som Medborgarkontoret. Här säljer vi kaffe, ostfrallor, frukt, läsk och godis

Skridsko

Söderslätthallen

Allmänhetens åkning
Pris 15 kr/ person

DECEMBER

ONSD. 10:E kl 14.30-16.
LÖRD. 13:E kl 15.30-18.
SÖND. 14:E kl 11.10-13.10.
ONSD. 17:E kl 14.30-16.
LÖRD 20:E kl 15.30-18.
SÖND 21:E kl 11.10-13.10.
MÅND 22:E kl 12-15.
TISD 23:E kl 12-15.
FRED 26:E kl 12-15.
TISD 30:E kl 12-15.
FRED 2:E kl 12-15

Fysisk aktivitet - ett läkemedel

Nu kan du få fysisk aktivitet utskrivet på recept, som ett läkemedel.

De som får skriva ut receptet är legitimerad medicinsk personal, som läkare, sjukgymnaster, sjuksköterskor med kunskaper om hur man bedriver motion/ fysisk aktivitet i hälsosyfte, d.v.s. förebyggande eller behandlande.

Trelleborgs eget fysiotek finns på apoteket Svea i Trelleborg.

Där tar fysioterapeuter KARIN ANDERSSON emot recept under följande tider:
Tisd. kl 10-12.
Onsd. kl 16-18
Torsd. kl 14-16

Telefontid:

Månd-fred.
kl 7.30-16.30 på
mobil 0708-817 857

Energirådgivning

Du vet väl att du kan få energirådgivning hos kommunens energirådgivare.

Kommunens energirådgivning vänder sig till allmänhet, småföretag och organisationer. Den samordnar och kompletterar den rådgivning som ges av statliga myndigheter och kommersiella aktörer.

Kommunens rådgivare ska hjälpa dem som saknar kunskap

eller resurser att på egen hand göra de fördelaktigaste valen.

Rådgivningen berör flera områden som energi och teknik. Målet är att minska energianvändningen i samhället.

BIRGER JOHANSSON
Tel: 0410-532 07
birger.johansson@trelleborg.se

Öppet: Kl. 8-16.30
Boka gärna tid i förväg.

JUL I BUTIKEN

TRELLEBORGS MUSEUM

TIS-SÖN 13-17

Vårt Trelleborg

Smyge Strandväg 16, 231 78 Smygehamn

← Innehåll 5 /03

- 2** Ledare: Kommundirektören RUTGER PERSSON skriver om året som gick.
- 4** Rapport från Medborgarkontoren av ANN-MARIE HANSSON.
- 6** Stort och smått i kommunen: "Hänt sen sist".
- 8** FRIDA WINITSKY, konsumentrådgivaren.
- 10** Kommunens informationschef INGRID WALL redogör för kommunens affärer.
- 12** MARIA OLSSON, Agenda 21, berättar om höstens aktiviteter.
- 15** Så gör man årets jultårta. Garanterat kravmärkt.
- 16** Stora barnkalaset på Simhallen.
- 18** BERNDT FRIBING har vandrat från Skateholm till Fredshög.
- 23** Borgfrun berättar om Trelleborgens möjligheter.
- 24** Gåramålarna ska få plats på museet.
- 28** Utgrävningarna som blev ett folknöje.
- 30** Altartavlan till kongens ära.
- 32** Framtidens Albäck. Av CATHERINE EK, samordnare av kommunens LIP-projektet.
- 34** Så skapas julstämning i stad och by.
- 36** Miljöskolan av ANITHA LJUNG: Bonden som
- 39** jobbar för att förbättra Östersjöns vatten.
- 40** Bok- och skivtips från biblioteket.
- 44** Kalender. Detta händer i Trelleborg och i byarna.

Här finns viktig information om allt som händer i kommunen
www.trelleborg.se

Detta var sista numret av Vårt Trelleborg. Efter fem år och 24 nummer tackar vi för oss.
 BO OCH LENA NÄSLUND

Denna tidning är tryckt på miljövänligt papper.

Tidningen ges ut till alla hushåll i Trelleborgs kommun.

Upplaga 20 000.

Ansvarig utgivare:
 RUTGER PERSSON
 kommundirektör,
 TELEFON: 0410-531 11
 E-post:

rutger.persson@trelleborg.se

Trelleborgs kommun,
 Algatan 13,
 231 83 Trelleborg

Redaktörer:
 BO OCH LENA NÄSLUND
 E-post:
naeslund.information@telia.com

Produktion:
 Näslund Information &
 Journalistik AB.

Tryckning:
 Berlings Skogs,
 Trelleborg.